

QISHLOQ XO'JALIGIDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Abdinabiyev Nurbek Bekmurod o'g'li

TDIU, Menejment fakultetining KB-61 guruhi, 4-bosqich talabasi

Ibragimov G'anijon G'ayratovich

Ilmiy rahbar Qo'shma ta'lim dasturlarini muvofiqlashtirish markazi boshlig'i -
Innovatsion Menejment kafedrasi dotsenti Phd, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
g.ibragimov@tsue.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada qishloq xo'jaligida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Unda ekologik barqarorlikni ta'minlash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish va chiqindilarni kamaytirishning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonda qishloq xo'jaligi sohasida "yashil" texnologiyalarni qo'llash tajribasi, xorijiy mamlakatlar amaliyoti va istiqbolli yo'nalishlar tahlil qilinadi. Maqola yakunida qishloq xo'jaligida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha samarali taklif va tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, qishloq xo'jaligi, barqaror rivojlanish, ekologiya, qayta tiklanuvchi energiya, resurslardan oqilona foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, "yashil" texnologiyalar, O'zbekiston tajribasi.

Annotation: This article examines the issues of developing a green economy in agriculture. It highlights the importance of ensuring environmental sustainability, the rational use of natural resources, the introduction of renewable energy sources, and waste reduction in the agricultural sector. The article also analyzes the experience of applying green technologies in Uzbekistan's agriculture, international practices, and promising directions. In conclusion, effective proposals and recommendations for the development of a green economy in agriculture are provided.

Keywords: green economy, agriculture, sustainable development, ecology, renewable energy, rational use of resources, waste reduction, green technologies, Uzbekistan's experience.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы развития «зелёной экономики» в сельском хозяйстве. Освещается значение обеспечения экологической устойчивости, рационального использования природных ресурсов, внедрения возобновляемых источников энергии и сокращения отходов в аграрной сфере. Кроме того, анализируется опыт применения «зелёных» технологий в сельском хозяйстве Узбекистана, зарубежная практика и перспективные направления. В заключении статьи даны эффективные предложения и рекомендации по развитию зелёной экономики в аграрном секторе.

Ключевые слова: зелёная экономика, сельское хозяйство, устойчивое развитие, экология, возобновляемая энергия, рациональное использование ресурсов, сокращение отходов, «зелёные» технологии, опыт Узбекистана.

KIRISH

Bugungi globalashuv jarayonida dunyo miqyosida iqtisodiy rivojlanish bilan bir qatorda ekologik muammolar ham tobora dolzarb tus olmoqda.

Atmosfera ifloslanishi, iqlim o'zgarishi, suv va yer resurslarining tanqisligi, shuningdek, chiqindilarning ko'payishi insoniyat oldida jiddiy tahdid sifatida namoyon bo'lmoqda.

Bunday sharoitda iqtisodiy o'sishni ta'minlash bilan birga ekologik muvozanatni saqlash masalasi global darajadagi eng muhim vazifalardan biriga aylanmoqda. Ana shunday zaruratdan kelib chiqib, "yashil iqtisodiyot" tushunchasi shakllandi va bugungi kunda u barqaror rivojlanishning muhim mexanizmi sifatida e'tirof etilmoqda.

Yashil iqtisodiyot – bu iqtisodiy faoliyatni ekologik talablarga mos ravishda tashkil etish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan texnologiyalarni keng joriy qilish hamda kelajak avlod uchun barqaror taraqqiyotga zamin yaratish tizimidir.

U nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki ijtimoiy adolat va ekologik xavfsizlikni ham ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois, hozirgi kunda ko'plab davlatlar o'z milliy strategiyalarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida shakllantirmoqda. Qishloq xo'jaligi esa inson hayotining eng muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, oziq-ovqat xavfsizligi, aholi bandligi va milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashda alohida o'rin tutadi. Ammo bu sohaning tezkor rivojlanishi ekologik muammolarni ham yuzaga keltirmoqda.

Masalan, suv resurslarining me'yoridan ortiqcha sarfi, yerlarning sho'rlanishi va degradatsiyasi, kimyoviy o'g'itlardan haddan tashqari foydalanish, issiqxona gazlari chiqindilarining ko'payishi — bularning barchasi qishloq xo'jaligi tizimida yangi yondashuvlarni talab etmoqda.

Shu nuqtai nazardan, qishloq xo'jaligida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlash, balki samaradorlikni oshirish, ishlab chiqarishda energiya tejamkor va innovatsion texnologiyalarni qo'llash hamda xalqaro bozorda raqobatbardoshlikni mustahkamlash uchun ham muhimdir.

Xususan, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash, organik dehqonchilikni kengaytirish, tomchilatib sug'orish kabi ilg'or texnologiyalarni tatbiq etish yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy yo'llaridan hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda yashil iqtisodiyot tamoyillariga asoslangan qator davlat dasturlari va loyihalar amalga oshirilmoqda.

Xususan, qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, suvdan samarali foydalanish, energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish hamda ekologik toza mahsulotlar yetishtirish borasida aniq chora-tadbirlar ishlab chiqilmoqda. Shu bilan birga, xalqaro tajriba va ilg'or yondashuvlarni o'rganish, ularni mahalliy sharoitga moslashtirish orqali yanada samarali natijalarga erishish mumkin.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi qishloq xo'jaligida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'llarini o'rganish, O'zbekiston tajribasi va xorijiy amaliyotlarni tahlil qilish hamda ushbu yo'nalishda amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir.

Asosiy qism. O'zbekiston Respublikasi ham barqaror rivojlanish tamoyillarini davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylantirib, yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha izchil choralarni amalga oshirmoqda. Xususan, 2019-yil 4-oktabrda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasining Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi 2019–2030"² ushbu yo'nalishdagi asosiy hujjatlardan biri hisoblanadi. Ushbu strategiya doirasida energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, suv resurslarini boshqarish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish ustuvor vazifa sifatida belgilanmoqda.

Bundan tashqari, 2023-yil 30-mart kuni Prezident tomonidan imzolangan PQ-116-sonli Qaror — "Yashil energiya" dasturini 2023–2030 yillarda amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi qaror asosida, mamlakatda quyosh va shamol elektr stansiyalarini keng miqyosda qurish, aholi va korxonalarni ekologik toza energiya bilan ta'minlash bo'yicha keng ko'lamli ishlar boshlangan.

Shu bilan birga, Moliya vazirligi tomonidan 2024-yildan boshlab 'yashil obligatsiyalar'ni joriy etish va ekologik loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini shakllantirishga doir hujjatlar ishlab chiqilgan.

Yashil iqtisodiyot va yashil moliya masalalari O'zbekistonning 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasida ham alohida qayd etilgan bo'lib, unda ekologik barqarorlik, uglerod neytralligi, va energiya samaradorligiga erishish maqsad qilingan³.

Yashil moliya — bu atrof-muhitga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan loyihalarni moliyalashtirishga qaratilgan moliyaviy faoliyat yo'nalishidir.

Ushbu tizimda yashil kreditlar, yashil obligatsiyalar, uglerod bozorlari hamda boshqa turdagi moliyaviy instrumentlar muhim rol o'ynaydi. 2023-yil dekabr oyida O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi mamlakatda birinchi marta ***"Yashil obligatsiyalarni chiqarish konsepsiyasi"***ni ishlab chiqdi. Mazkur konsepsiyada ekologik toza energiya manbalari, chiqindilarni qayta ishlash, energiya samaradorligini oshirish va transport infratuzilmasini yangilash bilan bog'liq loyihalarni moliyalashtirish tartiblari belgilab berilgan.

Shuningdek, Energetika vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, joriy yilda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikda qiymati 2,1 milliard AQSH dollaridan ortiq bo'lgan quyosh va shamol elektr stansiyalarini qurish ishlari olib borilmoqda. Ushbu loyihalar to'liq yashil moliya vositalari hisobidan moliyalashtirilmoqda.⁴

Yashil moliya O'zbekiston iqtisodiyotiga bir qator ijobiy ta'sirlar ko'rsatmoqda.⁵

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi barqaror rivojlanish yo'lida muhim qadamlar tashlab, yashil iqtisodiyot tamoyillarini milliy rivojlanish strategiyasiga faol joriy etmoqda. Yashil iqtisodiyot — bu faqatgina iqtisodiy o'sishni emas, balki atrof-muhitni asrash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va kelajak avlodlar uchun sog'lom ekologik muhitni yaratishni maqsad qilgan yangi iqtisodiy yo'nalishdir.

² UNEP Finance Initiative (2021). "The Role of Finance in Achieving the Sustainable Development Goals." United Nations Environment Programme (UNEP) Report.

³ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston – yashil iqtisodiyot sari" mavzusidagi chiqishlari. – www.prezident.uz

⁴ Sultonov T.T., Raxmatov B.Yu. "Yashil iqtisodiyot asoslari" – o'quv qo'llanma. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2022.

⁵ UNDP "1st Report on Uzbekistan 2023 Green Bond" <https://www.undp.org/>

Ushbu yo'nalish mamlakatimiz iqtisodiyotiga ko'plab ijobiy ta'sirlar ko'rsatmoqda. Avvalo, yashil iqtisodiyot atrof-muhitni muhofaza qilishga katta hissa qo'shmoqda. Ekologik toza texnologiyalarni ishlab chiqish va ishlab chiqarish jarayoniga joriy etish natijasida havo ifloslanishi kamaymoqda, chiqindilarni qayta ishlash tizimi yo'lga qo'yilmoqda. Natijada, aholining sog'lig'i yaxshilanib, ekologik muvozanatni saqlash imkoniyati kengaymoqda.

Shuningdek, energiya tejamkorligi va qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishi iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biriga aylanmoqda. Quyosh va shamol elektr stansiyalarining barpo etilishi mamlakatning energiya mustaqilligini oshirib, yoqilg'i importiga bo'lgan ehtiyojni kamaytirmoqda. Bu nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi, balki ekologik tozalikka ham xizmat qiladi.

Yashil iqtisodiyot, shu bilan birga, yangi ish o'rinlari yaratish orqali aholining bandlik darajasini oshirmoqda. Qayta tiklanuvchi energiya, chiqindilarni qayta ishlash, ekologik toza qurilish kabi sohalarida yuzlab yangi ish joylari tashkil etilmoqda. Bu esa mamlakatda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi va iqtisodiy faollikni oshiradi. Qishloq xo'jaligida ham yashil iqtisodiyotning ta'siri sezilarli bo'lmoqda. Suvni tejovchi texnologiyalar, organik dehqonchilik usullari va ekologik toza mahsulot yetishtirish yo'nalishlari rivojlanmoqda. Bularning barchasi hosildorlikni oshirish, tuproq unumdorligini saqlash va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Bundan tashqari, yashil iqtisodiyotning joriy etilishi O'zbekistonga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda ham muhim rol o'ynamoqda. Ko'plab xalqaro tashkilotlar va investorlar ekologik toza loyihalarni moliyalashtirishga qiziqish bildirmoqda, bu esa yangi texnologiyalarni olib kirish va iqtisodiy o'sishni jadallashtirishga imkon bermoqda.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi barqaror rivojlanish yo'lida muhim islohotlarni amalga oshirmoqda. Xususan, qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish va uni ekologik jihatdan barqaror yo'nalishda rivojlantirish mamlakat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Yashil iqtisodiyot tamoyillarini qishloq xo'jaligiga joriy etish nafaqat ekologik muammolarni kamaytiradi, balki iqtisodiy samaradorlikni ham oshiradi. O'zbekistonning qishloq xo'jaligi mamlakat iqtisodiyotida alohida o'rin tutadi. Aholining katta qismi ushbu sohada mehnat qiladi, shuning uchun qishloq xo'jaligini ekologik jihatdan toza, samarali va barqaror qilish dolzarb masaladir. So'nggi yillarda qishloq xo'jaligida yashil texnologiyalar, resurslarni tejovchi usullar va organik dehqonchilik tizimlari joriy etilmoqda. Bu esa yer, suv va energiya resurslaridan oqilona foydalanish imkonini bermoqda. Eng avvalo, suv resurslaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekistonda tomchilatib sug'orish va yomg'ir latib sug'orish kabi suvni tejovchi texnologiyalar joriy qilinmoqda. Bunday usullar suv sarfini 30–40 foizgacha kamaytirib, hosildorlikni oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, bu texnologiyalar tuproqning sho'rlanishi va degradatsiyasini kamaytiradi. Ikkinchidan, organik dehqonchilikni rivojlantirish ham yashil iqtisodiyotning muhim yo'nalishlaridan biridir. Kimyoviy o'g'itlar va pestitsidlardan voz kechib, tabiiy o'g'itlardan foydalanish orqali ekologik toza

mahsulotlar yetishtirilmoqda. Bu esa nafaqat inson salomatligini muhofaza qiladi, balki eksport salohiyatini oshirib, xalqaro bozorlarda “eko-mahsulot” sifatida yuqori baholanadi. Shuningdek, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish qishloq xo‘jaligida muhim rol o‘ynamoqda. Quyosh panellari yordamida issiqxonalarni isitish, suv nasoslarini ishlatish yoki elektr energiyasini ishlab chiqarish amaliyoti kengaymoqda. Bu esa yoqilg‘i xarajatlarini kamaytirib, fermer xo‘jaliklarining iqtisodiy mustaqilligini oshiradi.

Bundan tashqari, chiqindilarni qayta ishlash va kompostlash tizimi yo‘lga qo‘yilmoqda. Dehqonchilikdan chiqadigan organik chiqindilar qayta ishlanib, tabiiy o‘g‘it sifatida foydalanilmoqda. Bu esa nafaqat chiqindilarni kamaytiradi, balki yer unumdorligini ham tiklaydi. Yashil iqtisodiyot qishloq joylarda yangi ish o‘rinlari yaratish, aholi daromadini oshirish va sog‘lom ekologik muhitni ta‘minlashda muhim omilga aylanmoqda. Shu bois, davlat tomonidan fermer xo‘jaliklariga, suv tejavchi texnologiyalarga va ekologik toza ishlab chiqarish loyihalariga imtiyozli kreditlar hamda grantlar ajratilmoqda.

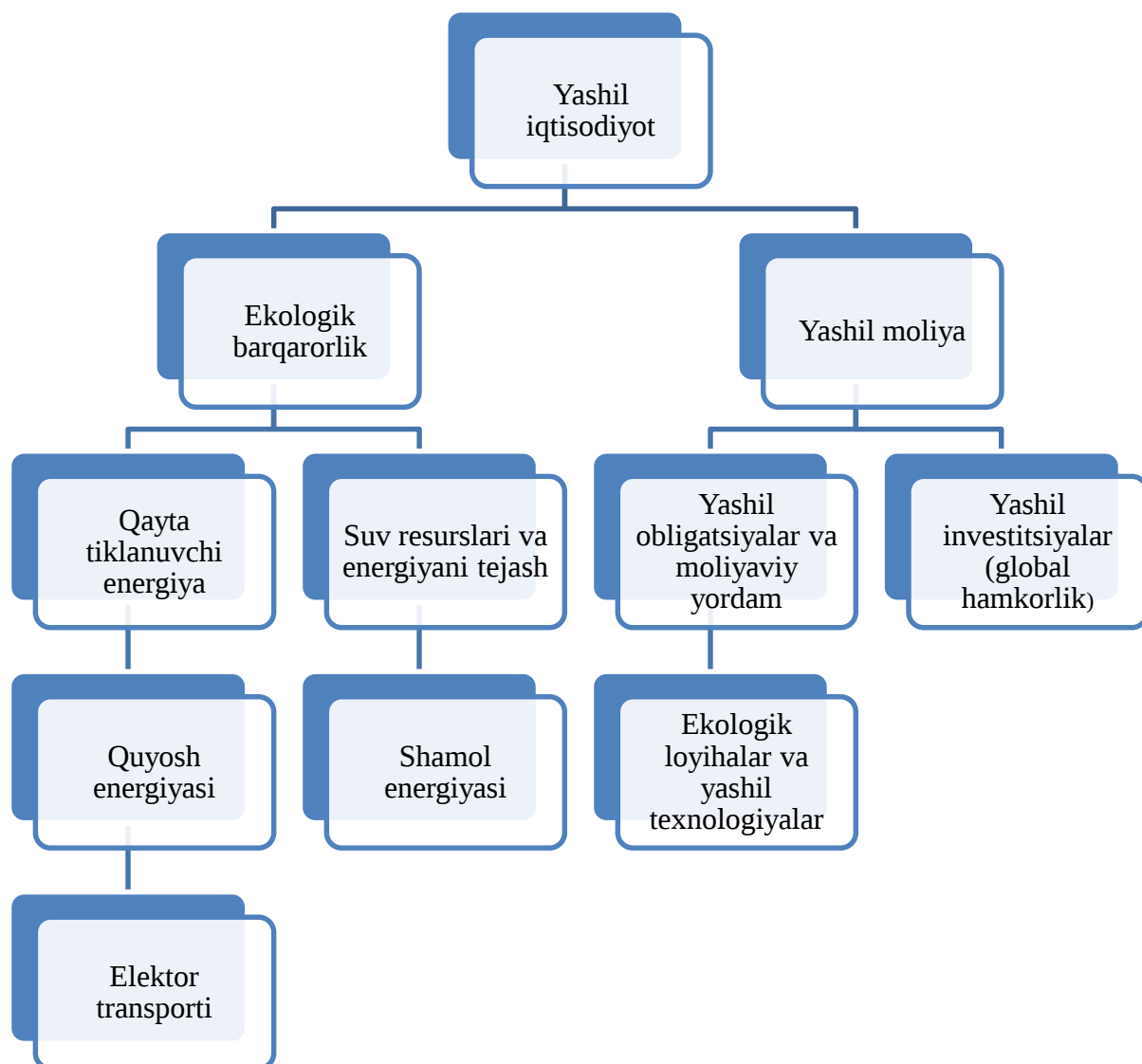
Xulosa qilib aytganda, qishloq xo‘jaligida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish O‘zbekiston uchun strategik ahamiyatga ega. Bu nafaqat iqtisodiy o‘sishni ta‘minlaydi, balki ekologik barqarorlikni mustahkamlaydi va kelajak avlodlar uchun sog‘lom muhit yaratadi. Yashil iqtisodiyot tamoyillarini amalda keng qo‘llash orqali O‘zbekiston o‘zining qishloq xo‘jaligini yanada samarali, ekologik toza va raqobatbardosh tizimga aylantirishi mumkin.

1-jadval

O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlar

№	Yo‘nalish	Amalga oshirilayotgan ishlar	Natijalar va ijobiy ta’sirlar
1	Suv resurslaridan samarali foydalanish	Tomchilatib va yomg‘irlatib sug‘orish tizimlarini joriy etish; suv tejavchi texnologiyalar uchun davlat subsidiyalari berish	Suv sarfi 30–40% ga kamaydi, hosildorlik oshdi, tuproqning sho‘rlanishi kamaymoqda
2	Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish	Fermer xo‘jaliklari va issiqxonalarda quyosh panellari o‘rnatilmoqda	Yoqilg‘i xarajatlari kamaydi, energiya mustaqilligi oshdi
3	Organik dehqonchilikni rivojlantirish	Kimyoviy o‘g‘itlardan foydalanishni kamaytirish, tabiiy o‘g‘itlar va biotexnologiyalarni keng qo‘llash	Ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish, eksport salohiyati ortmoqda
4	Qishloq xo‘jaligi chiqindilarini qayta	Organik chiqindilardan kompost tayyorlash,	Yer unumdorligi oshmoqda, chiqindilar

	ishlash	hayvon chiqindilaridan biogaz ishlab chiqarish	kamaymoqda
5	Fermerlarni qo'llab-quvvatlash	Yashil texnologiyalarni joriy etayotgan fermerlarga imtiyozli kreditlar va grantlar berish	Yangi ish o'rinlari yaratildi, tadbirkorlik faolligi ortmoqda
6	Suv xo'jaligi infratuzilmasini modernizatsiya qilish	Eski kanallarni betonlash, suvni tejavchi tizimlar o'rnatish	Suv yo'qotilishi kamaydi, irrigatsiya samaradorligi oshdi
7	Xalqaro hamkorlik loyihalari	BMT, FAO va Jahon banki bilan birgalikda "Yashil o'sish" va "Barqaror qishloq xo'jaligi" dasturlarini amalga oshirish	Zamonaviy texnologiyalar joriy qilinmoqda, ekologik nazorat kuchaymoqda

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati.

Misol sifatida loyiha: "Qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat sektorining 'yashil iqtisodiyot'ga inklyuziv o'tishini qo'llab-quvvatlash va ilg'm qishloq xo'jaligi bilimlari va

innovatsion tizimini rivojlantirish (UAKIS)” O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi hamkorligida amalga oshirilayotgan “Qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat sektorining ‘yashil iqtisodiyot’ga inklyuziv o‘tishini qo‘llab-quvvatlash va ilg‘m qishloq xo‘jaligi bilimlari va innovatsion tizimini rivojlantirish” loyihasi mamlakatimizda yashil iqtisodiyot tamoyillarini amaliyotga joriy etishda muhim o‘rin tutadi.

Ushbu loyiha 2021-yil sentyabr oyidan 2025-yil sentyabr oyigacha davom etadi va uning umumiy byudjeti 4,15 million yevroni tashkil etadi. Loyihaning asosiy maqsadi — O‘zbekistonning qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat sektorida yashil iqtisodiyotga inklyuziv o‘tishni qo‘llab-quvvatlash, hamda bu jarayonni innovatsiyalar va bilimlar almashinuvi orqali kuchaytirishdan iborat. Loyihaning asosiy yo‘nalishlari quyidagilardan iborat:

1. Qishloq xo‘jaligi sohasida bilimlar va innovatsion tizimni rivojlantirish — fermerlar, agro-biznes vakillari hamda ilmiy muassasalar o‘rtasida samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, ilg‘or texnologiyalarni amaliyotga joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish.

2. Iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashish va barqaror ekotizimni yaratish — ekologik barqaror texnologiyalarni qo‘llash, suv va yer resurslaridan oqilona foydalanish.

3. Fermerlar salohiyatini mustahkamlash va inklyuziv rivojlanishni ta‘minlash — ayollar, yoshlar va kichik xo‘jaliklarni qamrab olgan holda ularning bilim va innovatsiyalarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish.

Loyihaning natijalariga ko‘ra, O‘zbekistonning qishloq xo‘jaligi sohasida innovatsiyalarni qo‘llash va bilimlar almashinuvi tizimi shakllanmoqda. Natijada, fermerlar orasida “yashil” ishlab chiqarish uslublaridan foydalanish, ekologik toza mahsulot yetishtirish va resurslardan samarali foydalanish darajasi ortmoqda. Mazkur loyiha O‘zbekistonning milliy rivojlanish strategiyasida belgilangan maqsadlar, xususan, ****Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG)****ning 6-, 13- va 15-maqsadlariga — “Toza suv va sanitariya”, “Iqlim o‘zgarishiga qarshi kurash choralarini ko‘rish” hamda “Quruqlikdagi ekotizimlarni asrash”ga hamohang tarzda xizmat qilmoqda.⁶

Xulosa qilib aytganda, qishloq xo‘jaligida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish O‘zbekiston uchun strategik ahamiyatga ega. Bu nafaqat iqtisodiy o‘sishni ta‘minlaydi, balki ekologik barqarorlikni mustahkamlaydi va kelajak avlodlar uchun sog‘lom muhit yaratadi. Yashil iqtisodiyot tamoyillarini amalda keng qo‘llash orqali O‘zbekiston o‘zining qishloq xo‘jaligini yanada samarali, ekologik toza va raqobatbardosh tizimga aylantirishi mumkin.

[1]. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning “Yangi O‘zbekiston – yashil iqtisodiyot sari” mavzusidagi chiqishlari. – www.prezident.uz

[2]. Sultonov T.T., Raxmatov B.Yu. “Yashil iqtisodiyot asoslari” – o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2022.

⁶ <https://www.undp.org/uz/uzbekistan/projects/qishloq-xo-jaligi-va-oziq-ovqat-sektorining-yashil-iqtisodiyotga-inklyuziv-otishini-qollab-quvvatlash-va-iqlimga-yonaltirilgan>

[3]. Sultonov T.T., Raxmatov B.Yu. “Yashil iqtisodiyot asoslari” – o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2022.

[4]. UNDP “1st Report on Uzbekistan 2023 Green Bond” <https://www.undp.org/>

[5].<https://www.undp.org/uz/uzbekistan/projects/qishloq-xojaligi-va-oziq-ovqat-sektorining-yashil-iqtisodiyotga-inklyuziv-otishini-qollab-quvvatlash-va-iqlimga-yonaltirilgan>